

Erfgoedwandeling - lange route noord

Transcriptie audio- en filmfragmenten

Kasteel Doelenpad

Het oude herengoed op deze plek was het domein van de heer van Vorsel, Hendrik van Cuyck. Hij was gehuwd met Gertrude Coutreels, die afkomstig was uit Leuven. Waarschijnlijk woonden Hendrik en Gertrude hier, in Vorsel, en lieten ze vanaf 1358 hun kasteel in steen bouwen of uitbreiden. Het kasteel raakte door voortdurende oorlogen echter zo gehavend dat het in 1628 moest afgebroken worden. De naam Vorsel veranderde in Rijkvorsel in 1387, 16 jaar na de veel te vroege dood van heer Hendrik. De betekenis is dan ook vermoedelijk 'Vorsel van Rik'.

De Winkels

Aan de linkeroever van de Kleine Mark bevindt zich een gebied met een wel heel bijzondere naam: De Winkels. Het gaat hier natuurlijk niet over winkels waar je iets kan kopen, maar over een plaatsnaam die al bestond in de middeleeuwen, vanaf 1478. De Winkels is een groep akkers die zich tussen de Kleine Mark en de Salmmeirloop bevindt. Vroeger waren het allemaal kleine vruchtbare akkers en natte beemden, omzoomd door struikgewas net zoals nu.

In sommige Scandinavische talen betekent het woord 'winkel' hoek. Bij ons wordt een akker ook weleens een hoek genoemd. Boeren gebruiken het woord en spreken dus bijvoorbeeld over 'een hoek rapen', 'een hoek bieten', 'een hoek koren' enzovoort. Ze bedoelen dan telkens een akker met die gewassen.

De Zwartbossen

De Zwartbossen waren al gekend in 1580, maar waarschijnlijk is de naam zelfs nog veel ouder. Hij verwijst naar de dichte begroeiing die ontstond toen de natuur nog vrij haar gang kon gaan, zoals tijdens de middeleeuwen. Toen was deze streek tijdens sommige perioden maar heel dun bevolkt. In de lagergelegen delen, dichtbij de Kleine Mark, kwam vooral de zwarte els tot bloei. De vruchten van de zwarte els groeien als zwarte propjes en geven deze bomen, vooral in de winter, een donkere schijn. Deze boomsoort tierde hier zo weelderig, dat de bossen vanop een afstand echt heel donker leken. De Zwartbossen, dus.

Het verhaal van de Witte Vrouwen

De beemden zijn een mysterieuze plek... Tijdens stille nachten kan je hier weleens vreemde dingen zien en horen. Druppelend, klaterend water... Het ruisen van de gewassen... Allerlei vreemde geluiden. Het zijn de geesten van de zogenoemde 'witte wijven', vrouwen die hier af en toe als witte schimmen verschijnen en dan boven de beemden zweven. Soms zijn ze met zovelen dat je ze vanuit Achtel kan zien: tientallen witte wijven, die arm in arm over de moervelden dwalen.

De inwoners van het gehucht Achtel kennen de witte vrouwen maar al te goed. Er was namelijk eens een boerenzoon, die op een zeker moment op weg was naar Achtel. Hij kwam van Bolkkermis, waar hij stevig feest had gevierd. Hij passeerde de beemden in het donker en plots stond hij oog in oog met een van de vrouwen. Toen hij haar zag, riep hij met een

schalkse lach: 'Aha, misschien heb ik nu eindelijk een lief gevonden!' en hij stapte op haar af. Maar als bij wonder liep de boerenzoon gewoon dwars doorheen de vrouw. Van grote schrik plofte hij morsdood op de grond.

Een kameraad van de boerenzoon, die ook op weg was naar huis, zag dit allemaal gebeuren. Hij spurttte over de akkers richting Achtel. Met horten en stoten vertelde hij wat hij had gezien. Niemand wilde hem geloven, maar ook niemand durfde het lijk van de boerenzoon te gaan halen. Geen levende ziel weet waar hij uiteindelijk terecht is gekomen. Hij werd nooit teruggevonden... Roofvogels die in de dagen na zijn verdwijning in cirkels over de beemden vlogen, waren de enige stille getuigen.

Wanneer de boeren in de beemden moer, een soort brandstof, aan het verzamelen waren, vertelden ze steeds weer over de vreemde nacht waarop de boerenzoon het leven liet. Ze keken nooit meer op dezelfde manier naar de moervelden en waren altijd op hun hoede, voor elk vreemd gezicht of geluid.

Lijkweg - De Dolle Koets

Vroeger lagen hier in de buurt vennen. Eén ervan was De Wouwer. Het was een diep, donker ven. Over het water groeide een dak van stekelige doornen en grillig kreupelhout. Vlakbij lagen de knoesten van een gekapt, verbrand dennenbos. Het rook er naar nat vuur en assen en zelfs overdag was het een akelige plek, waar niemand lang wilde blijven. Het was ook hier dat de Dolle Koets soms uit de grond naar boven kwam...

Dit vuurspuwend gespan werd getrokken door vier wilde, zwarte hengsten. Vooral in de winter kwam de koets in een wilde jacht naar boven en vloog door de donkere lucht. De wind waaide en de wolken haastten zich in het maanlicht. De koets vloog over de velden, zelfs tot bij de boeren in hun schuur en door de stallen. Honden jankten en blaften en joegen de koets na over het erf. Kippen vielen dood van hun stok en de koeien in de stallen leken wel bezeten. Acht dagen lang gaven ze nog geen halve liter melk en ze werden zo mager als een graat.

Op een nacht zat een boer de wacht te houden bij zijn koe in de stal. Buiten hoorde hij het wilde geraas van de Dolle Koets, maar hij kon niet weg, want zijn koe moest kalven. De pootjes van het kalfje waren al te zien en het kon elk moment geboren worden. Het spande erom en net op dat moment vloog de Dolle Koets met een knal los door de muur de stal binnen. Ook de deuren van de stal zwaaiden met een hels lawaai open en bonkten open en dicht. De boer greep vliegensvlug zijn zeis om zijn koe en zichzelf te verdedigen. Hij was klaar om de kop van de hengsten af te kappen! Maar de paarden waren hem voor. Met een smak belandde de boer op de Dolle Koets. Hij werd meegevoerd en nooit meer teruggezien. Maar het kalfje werd gelukkig gezond en wel geboren en werd al snel groot, en de boerin kon zichzelf en haar kinderen goed van melk voorzien.

Splitsing Klein Gammel - Bergsken

Het kapelletje op deze splitsing werd uit dankbaarheid door de buurtbewoners gebouwd na WO II. Maar deze plek was ook belangrijk tijdens WO I. Tot het midden van de vorige eeuw stond hier een café, de Hoge Put. Deze herberg deed tijdens WO I soms dienst als verzamelplaats voor mensensmokkelaars. Vrijwilligers of vluchtelingen probeerden met de hulp van zogenoemde 'passeurs' die de streek kenden de zwaar bewaakte grens over te steken in Meer of Hoogstraten.

Sint-Luciakapel

Sinds 1699 staat hier een kapel gewijd aan Sint-Lucia. De verering van Sint-Lucia in Rijkevorsel is echter veel ouder. Al in de 15de eeuw ontstond er een belangrijk ritueel: de ommegang, een soort stoet of processie. Een beeld van Sint-Lucia werd dan rondgereden op een ossenwagen. Fluitspelers, muzikanten met luiten en trompetten, draken en reuzen stapten mee in de rondgang. Sint-Lucia werd aanbeden als beschermheilige tegen allerlei kwaaltjes.

